

KARİYER SEÇİMİNDE AİLE ETKİSİ ÖLÇEĞİ'NİN LİSE ÖĞRENCİLERİ İÇİN TÜRKÇEYE UYARLANMASI: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMALARI*

Mehmet Berkay Özünlü¹

Feride Bacanlı²

ÖZ

Bu araştırmanın amacı; orijinali Fouad, Cotter, Fitzpatrick, Kantamneni, Carter ve Bernfeld (2010) tarafından geliştirilen Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği (Family Influence Scale)'ni Türkçeye uyarlamaktır. Araştırma grubu 506 (292 kız ve 214 erkek) lise öğrencisinden oluşturulmuştur.

Araştırmanın sonuçları, Türkçe KSAEÖ'nün 4 faktörlü olduğunu ve toplam varyansın %58,38'ini açıkladığını göstermiştir. KSAEÖ'nün iç tutarlık katsayıları sırasıyla: Ölçeğin tümü .77, Bilgi Desteği Faktörü .89, Finansal Destek Faktörü .78, Aile Beklentileri Faktörü .72, Değer ve İnançlar Faktörü .83 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test tekrar test yöntemiyle hesaplanan kararlılık katsayısı ölçeğin tümü için anlamlı bulunmuştur ($r = .83$). Bu bulgular KSAEÖ'nün geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Kariyer Seçimi, Aile Etkisi, Ölçek Uyarlama, Lise Öğrencileri

ABSTRACT

The purpose of this research was to adapt the Family Influence Scale conducted by Fouad, Cotter, Fitzpatrick, Kantamneni, Carter ve Bernfeld,2010 into Turkish. In this research, the sample includes totally 506 high school students (292 girls and 214 boys).

Results of the study indicates that Turkish FIS has 4 factors, and explores 58.38 percent of total variance. Cronbach Alpha coefficient for the total scale was found .77, for Information Support .89, for Financial Support .78, for Family Expectations .72, for Values and Beliefs .83. The stability coefficient for total scale which was calculated with test re-test was found significant ($r = .83$). These results indicated that the Turkish FIS was valid and reliable.

Key Words: Career Choice, Family Influence, Scale Adaptation, High School Students

*Bu araştırma "Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği'nin Lise Öğrencileri İçin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları" adlı yüksek lisans tezine dayanılarak yapılmıştır.

¹Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, PDR Anabilim Dalı, Araştırma Görevlisi, bozunlu@gazi.edu.tr

² Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, PDR Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi, fbacanlı@gazi.edu.tr

GİRİŞ

Türkiye’de ergenlerin kariyer gelişimleriyle ilgili çeşitli betimsel (Akbalık, 1991; Akbıyık, 1996; Çakar, 1997; Kağnıcı, 1999; Otrar, 1997; Sürücü, 2005; Yazar, 1997; Zeren, 1999) araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalardan Sürücü (2005), lise öğrencilerinin mesleki olgunlukları ile anne-babadan, arkadaşlardan ve öğretmenlerden algılanan sosyal destek arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çakar (1997) ailenin gelir düzeyi ve anne babalarının eğitim düzeylerine göre lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluklarını incelemiştir. Yazar (1997) ise, sosyo ekonomik düzeyi yüksek lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin, düşük olanlarınkinden daha yüksek olduğunu bulmuştur. Doğan ve Bacanlı (2012) ise kariyer karar verme grup rehberliği programının ergenlerin kariyer karar verme güçlüklerine etkisini inceledikleri çalışmalarında, geliştirdikleri programın ergen öğrencilerin kariyer karar verme güçlüklerini azalttığını bulmuşlardır.

Türkiye’de ergenlerin ve çocukların kariyer gelişimine veya kariyer seçimine, aile ile ilgili değişkenlerin etkisinin incelendiği deneysel araştırmalar da yapılmıştır. Örneğin, Hamamcı (1996), aile rehberliği programının anne babaların meslek gelişimi konusundaki bilgi düzeyleri ve çocuklarının meslek gelişimlerine yardımcı olmaya yönelik tutumları üzerindeki etkisini incelemiştir. Babaları meslek gelişimine karşı olumlu tutumlara sahip olan çocukların mesleki kararsızlık düzeylerinin diğer çocuklara göre daha düşük olduğunu bulmuştur. Bacanlı (1995), mesleki grup rehberliğinin lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini geliştirmede etkili olduğunu bulmuştur. Evren (1999), mesleki grup rehberliği etkinliğinin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluklarını geliştirmede etkili olduğunu bulmuştur. Ayrıca algılanan akademik başarı, sosyo ekonomik düzey yükseldikçe, anne ve babanın eğitim düzeyi yükseldikçe ergenlerin ve çocukların kariyer gelişimi düzeylerinin de yükseldiğini bulmuştur.

Ülkemizde ergenlerin ve yetişkinlerin ilgi, yetenek ve değerlerini ölçmek için ölçme araçları geliştirilmiştir. Bunlardan Kuzgun, Kendini Değerlendirme Envanteri (1988) ve Akademik Benlik Kavramı Ölçeği (1996)’ni geliştirmiştir. Kepçeoğlu’nun (1990) Mesleki Yönelim Envanteri ise, meslek seçme aşamasında bireylerin mesleklere ilişkin yönelimlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Kuzgun ve Bacanlı (1996) da lise öğrencilerinin mesleki olgunluklarını ölçmeyi amaçlayan özgün Türkçe Mesleki Olgunluk Ölçeği’ni geliştirmişlerdir. Çakır (2003), öğrencilerin mesleki kararsızlık düzeylerini ölçmek için Mesleki Karar Envanteri’ni geliştirmiştir. Özgün Türkçe olan bu ölçek, eklettik bir yaklaşımla geliştirilmiştir.

Görüldüğü gibi anne ve babalar ergenlerin meslek seçimlerinde oldukça büyük bir role sahiptirler. Bu rol ergenin, meslek seçimini kimi zaman olumlu kimi zaman da olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle aile üyelerinin, meslek seçimindeki etkilerinin belirlenmesinin ve ailelerin çocuklarının meslek gelişimi ve seçimine nasıl yardımcı olacakları konusunda bilgilendirilmelerinin ergenlerin meslek seçimini kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

İlgili literatürde aile, çocuğun kariyer gelişimi açısından çok önemli bir faktör olmasına rağmen (Crites; 1969, Roe; 1956, Super; 1953, Trice, Hughes, Odom, Woods ve McClellan; 1995), ailenin kariyer gelişimine etkisini inceleyen araştırmaların ülkemizde çok az olduğu görülmektedir. Ailenin etkisini ölçen bir ölçme aracı bulunmayışı bu araştırmaların yapılmasını güçleştirmektedir. Bu nedenle yurt dışında, ailenin kariyer kararlarına etkisini ölçmeyi amaçlayan ölçme araçları geliştirilmiştir. Örneğin, Farmer ve arkadaşları (1981) tarafından Ebeveyn Destek Ölçeği geliştirilmiştir. Daha sonra Ali, McWhirter ve Chronister (2005), Kardeş Destek Ölçeği’ni geliştirmişlerdir. Bu ölçekler ailedeki anne, baba ve kardeş gibi çocuğa daha yakın bireylerin kariyer kararına etkisini ölçmeyi

amaçlamıştır. Fouad ve arkadaşları (2010) ise anne, baba ve kardeşler dışında büyükanne, büyükbaba, hala, amca vb. gibi diğer bireylerin de etkisini ölçmeyi amaçlayan Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği'ni geliştirmişlerdir. Fouad ve arkadaşları bu ölçeği geliştirirken aileyi şu şekilde tanımlamaktadırlar. Aile; anne, baba ve kardeşler dışında büyükanne, büyükbaba, hala, amca gibi diğer bireyleri de içermektedir. Bu araştırmada da Fouad ve arkadaşları (2010)'nın geliştirdiği Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği'nin Türk lise öğrencilerine uyarlanması amaçlanmıştır. Çünkü bu araştırmada yapılan aile tanımı ülkemizde de benzerlik göstermektedir (Sayın; 1990, Gökçe; 1991). Ayrıca ilgili literatürde lise öğrencilerinin mesleki olgunluklarını ölçmek amacıyla Kuzgun ve Bacanlı (1996) tarafından Mesleki Olgunluk Ölçeği, Özyürek (1995) tarafından Kariyer Yetkinlik Beklentisi Ölçeği geliştirilmiş; Bacanlı, Özer ve Sürücü (2007) tarafından Çocuklarda Kariyer Gelişim Ölçeği, Bacanlı (2008) tarafından Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeği Türkçeye uyarlanmıştır. Ancak ülkemizde kariyer seçiminde aile etkisini ölçen bir ölçme aracı bulunmamaktadır. Böyle bir ölçeğin uyarlanması hem aile etkisini ölçmede kullanılacağı hem de meslek rehberliği ve danışmanlığı alanına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çocukların kariyer gelişimi ve seçimlerinde aile etkisini ölçmek amacıyla geliştirilen ilk ölçme aracının Fouad ve arkadaşları (2010) tarafından geliştirilen Kariyer Gelişiminde Aile Etkisi Ölçeği (KSAEÖ) olduğu ifade edilmiştir. İlgili literatürde kariyer gelişiminde aile etkisinin başlangıçta ebeveyn destek ölçekleriyle ölçülmesinin amaçlandığı dikkati çekmektedir. Bu ölçeklerden literatürde en çok kullanılanın Turner, Brissett- Alliman, Lapan, Udipt ve Ergun (2003) tarafından geliştirilen Kariyerle İlgili Ebeveyn Desteği Ölçeği-KEDÖ (The Career-Related, Parental Support Scale) olduğu söylenebilir.

KEDÖ, ortaokul yedinci ve sekizinci sınıflarda öğrenim gören, Amerika'da yaşayan çeşitli etnik kökenden ve alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen çocuklardan oluşan bir örneklem üzerinde geliştirilmiştir. KEDÖ, ergenin eğitsel ve mesleki gelişiminde ebeveyn desteğini ölçmeyi amaçlamaktadır. KEDÖ'nün kuramsal temeli Lent ve arkadaşlarının (1994, 2000) Sosyal Bilişsel Kariyer Teorisi'ne dayandırılmıştır. KEDÖ'nün güvenilirliği ve geçerliği için yapılan çalışmanın sonuçları, aracın 27 maddeli ve dört alt ölçekli (duygusal destek, kariyerle ilgili model alma, sözel cesaretlendirme ve araçsal yardım) bir yapıya sahip olduğunu göstermiştir. KEDÖ'nün oldukça güçlü güvenilirlik ve geçerlik değerleri olduğu ileri sürülmektedir.

Kariyer gelişimi ve seçiminde aile etkisinin ölçümü amacıyla kullanılan bir diğer ölçek ise Farmer ve arkadaşları (1981) tarafından geliştirilen Ebeveyn Destek Ölçeği: EDÖ (Parental Support Scale) dir. Bu ölçek 26 maddelidir ve yetişkinlerin eğitsel ve mesleki gelişimlerine ebeveyn desteğini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir.

Ali, McWhirter ve Chronister (2005) de eğitim ve kariyer gelişiminde kardeş desteğini ölçmek amacıyla Kardeş Desteği Ölçeği: KDÖ (Sibling Support Scale)'ni geliştirmişlerdir. 17 maddeli olan KDÖ, lise öğrencileri üzerinde geliştirilmiştir. KDÖ lise öğrencilerinin kariyer seçimi ve üniversiteye giriş sırasında kardeşlerinden algıladıkları akademik desteği ölçmektedir.

Anne ve babanın, çocuklarının kariyer gelişimlerine ve kariyer kararlarına etkilerini ölçmeyi amaçlayan araçları geliştirme çalışmaları yapılmıştır. Yurt dışında Farmer ve arkadaşları (1981) tarafından Ebeveyn Destek Ölçeği ve Keller ve Whiston (2008) tarafından Ebeveyn Kariyer Davranışı Ölçeği geliştirilmiştir. Ülkemizde anne ve babaların çocuklarının mesleki gelişimlerine yardımcı olmasına yönelik sadece bir ölçme aracı vardır. Hamamcı (1996) anne babaların çocuklarının meslek gelişimlerine yardımcı olmaya yönelik tutumlarını değerlendirmek amacıyla Meslek Gelişimine Yardım Ölçeği'ni geliştirmiştir. Ancak ülkemizde çocukların ve ergenlerin kariyer gelişimi veya seçimlerine anne-babanın ya da diğer aile bireylerinin doğrudan etkisini ölçen bir ölçme aracı yoktur.

Bu nedenle bu araştırmada orijinali Fouad, Cotter, Fitzpatrick, Kantamneni, Carter ve Bernfeld (2010) tarafından geliştirilen Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği'nin (KSAEÖ) Türk lise öğrencilerine uyarlanması önemli ve gerekli görülmüştür. Bu araştırmanın temel amacı da Fouad ve arkadaşları (2010) tarafından geliştirilen KSAEÖ'ni lise öğrencilerine uyarlamaktır. Fouad ve arkadaşları (2010) tarafından geliştirilen KSAEÖ'nün Türkçeye uyarlanmasıyla hem ölçme aracı eksikliğinin giderilmesi hem de bu aracın gelecekte yapılacak teorik ve uygulamalı araştırmalarda kullanılabilereği beklenmektedir. Bunların yanısıra bu aracı kariyer rehberliği ve danışmanlığı hizmetleri kapsamında ergenlerin meslek gelişimlerini zenginleştirmeyi ve meslek seçimlerine yardımcı olmayı amaçlayan hizmetlerde psikolojik danışmanların kullanabileceği düşünölmektedir.

YÖNTEM

Örnekleme

Bu araştırmaya veri toplama günü sınıfında bulunan ve araştırmaya katılmaya gönüllü 506 (292 kız ve 214 erkek) öğrenci katılmıştır. Bu öğrenciler 2011-2012 öğretim yılında Ankara il merkezindeki Mustafa Kemal Lisesi, Ufuk Arslan Anadolu Lisesi ve Gazi Üniversite Vakfı Özel Okulları'nda 9., 10., 11. ve 12. sınıflarda öğrenim görmekteydiler. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet ve sınıf düzeylerine göre dağılımı Tablo-1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Araştırma Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyet ve Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

	9. Sınıf		10. Sınıf		11. Sınıf		12. Sınıf		Toplam	
	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	74	25.3	80	27.4	90	30.8	48	16.4	292	57.7
Erkek	77	36.0	46	21.5	52	24.3	39	18.2	214	42.3
Toplam	151	29.8	126	24.9	142	28.1	87	17.2	506	100

Tablo-1'de göröldüğü gibi bu araştırmaya toplam 506 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin 292'si (%57,7) kız ve 214'ü (%42,3) erkektir. Öğrencilerin yaşları 14-20 arasında değişmektedir. Araştırma grubundaki bu öğrencilerin yaşlarının ortalaması $X=16,5$ ve $Ss= 1,22$ 'dir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu cinsiyet, algılanan sosyo-ekonomik düzey, algılanan akademik başarı ve anne ve babanın öğrenim düzeyi ve doğum sırasını içeren kapalı uçlu sorular ile yaş, sınıf düzeyi, alan ve okul adını içeren açık uçlu sorulardan oluşmaktadır.

Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği (KSAEÖ)

KSAEÖ'nün orijinali Fouad, Cotter, Fitzpatrick, Kantamneni, Carter ve Bernfeld (2010) tarafından geliştirilmiştir. KSAEÖ, 22 maddeli 5'li derecelmeli likert tipi bir ölçektir. Ölçekte 2 adet tersten puanlanan madde bulunmaktadır. Ölçek, Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan 12-53 yaşlar arası bireyler üzerinde geliştirilmiştir. Bilgi Desteği (8 madde), Aile Beklentisi (6 madde), Parasal Destek (5 madde) ve Değerler/İnançlar (3 madde) olmak üzere 4 alt ölçeği vardır. Ölçeğin maddeleri kariyer karar vermede ailenin etkisi literatüründeki araştırma bulgularına ve önerilerine dayanılarak geliştirilmiştir.

Araştırmacılar önce farklı kültürlerden (Afrika Amerikan, Asya Amerikan, Latin Amerikan), farklı sosyoekonomik düzeylerden bireylerin ailelerinin kariyer gelişimi ve seçimindeki etkilerini araştırmışlar ve aile etkisiyle ilgili 10 tema belirlemişlerdir. Bunlar; cinsiyetten beklentiler, dini beklentiler, rol model, parasal destek, eşya desteği, bilgi desteği, duygusal destek, ev-iş ilişkileri, aile onayı ve aile kaynaklarıdır. Sonra araştırmacılar bu 10 temadan aile beklentisi, duygusal destek, para desteği, bilgi desteği ve rol modelleri olmak üzere beşinin kariyer seçiminde daha önemli olduğunu belirlemişlerdir. Geliştirmek istedikleri Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği'nin maddelerini de bu 5 temayı ölçen maddelerden oluşturmuşlardır. Bu temaların kariyer seçimindeki etkisini araştıran önceki araştırmaların bulgularından da yararlanmışlardır. Kısacası bu aracın teorik temeli araştırmacıların bu ön çalışmalarına dayanılarak oluşturulmaya çalışılmıştır.

Bu 5 temayı ölçen 57 madde geliştirilmiştir. Bunlardan 14'ü tersten puanlanmıştır. Ölçeğin 6'lı dereceli likert tipi taslak formu oluşturulmuştur. Bu taslak ölçek n = 205 (100 kız, 101 erkek, 4 belirsiz) bireye ölçek uygulanmıştır. Uygulanan bireylerin yaşları 12-53 arasında değişmektedir. Yaş ortalamaları ise 24.47'dir (SS=7.51).

Verilere önce açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yukarıda da belirtildiği gibi araştırmacılar ölçeğin 5 faktörlü bir yapıya sahip olmasını istemişlerdir. Açıklayıcı faktör analizi sonuçları öz değerleri (eigen value) 1'in üstünde maddeler .40 korelasyon katsayısına sahip 4 faktörlü bir yapı ortaya koymuştur. Bu 4 faktör toplam varyansın %51'ini açıklamıştır. 1. Faktör: Bilgi Desteği (10 madde) toplam varyansın %22,7'sini, 2. Faktör: Duygusal Destek (8 madde) toplam varyansın %13,9'unu, 3. Faktör: Finansal Destek (5 madde) toplam varyansın %9,0'unu, 4. Faktör: Aile Beklentileri (9 madde) toplam varyansın %5,4'ünü açıklamıştır. Beklenen rol modelleri faktörüne ilişkin maddelerin bazılarının diğer faktörlere yüklendikleri görülmüştür. 4 faktörlü KSAEÖ toplam 32 maddeden oluşmuştur. "*Bilgi desteği*" faktörünün maddeleri aile tarafından sağlanan kariyer ve iş ile ilgili bilgi düzeyini, "*duygusal destek*" faktörünün maddeleri aile tarafından verilen desteğin düzeyini, "*finansal destek*" faktörünün maddeleri eğitimi ya da kariyeri sırasında ailenin çocuğuna sağladığı materyal ya da para desteğini, "*aile beklentileri*" faktörünün maddeleri ise aile tarafından çocuğun cinsiyetine inanaçlarına ya da kültürüne göre bir seçim yapması konusunda beklenti düzeyini içermektedir. İç tutarlık katsayıları "*duygusal destek*" faktörü için .90, "*finansal destek*" faktörü için .79, "*aile beklentileri*" faktörü için .85 ve "*bilgi desteği*" faktörü için .79 olarak bulunmuştur.

KSAEÖ'nün yapı geçerliğini belirlemek için ikinci bir açıklayıcı faktör analizi daha yapılmıştır. Faktör analizi sonuçlarına göre “bilgi desteği” faktörü toplam varyansın %28’ini, “aile beklentisi” faktörü %16’sını, “parasal destek” faktörü %8,6’sını, “değerler/inançlar” faktörü %6,4’ünü açıklamıştır. Bu dört faktör birlikte toplam varyansın %59,8’ini açıklamıştır. Bu ikinci açıklayıcı faktör analizi sonucunda ölçek dört faktörlü ve 22 maddeli bir yapı göstermiştir.

KSAEÖ'nin yapı geçerliği için doğrulayıcı faktör analizi de yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre de ölçek dört faktörlü bulunmuştur. Bu dört faktör birlikte toplam varyansın %61,2’sini açıklarken, “bilgi desteği” faktörü %30,73’ünü, “aile beklentisi” faktörü %8,5’ini, “parasal destek” faktörü %16,4’ünü, “değerler/inançlar” faktörü de %5,5’ini açıklamıştır. Doğrulayıcı faktör analizindeki maddeler ve açıklayıcı faktör analizindeki maddeler aynı faktörlere yüklenmişlerdir. Aynı zamanda ölçek 22 maddeli yapısını da korumuştur.

Ayrıca geçerlik çalışmaları için KSAEÖ'nün Ebeveyne Bağlanma Ölçeğiyle ilişkisine bakılmış ve negatif yönde, beklenen düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Öznel İyi Oluş Ölçeği ile ilişkisine bakılmış ve orta derecede, pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

22 maddeli KSAEÖ'nün güvenilirliğini belirlemek için Cronbach’ın Alpha katsayısı ile ölçeğin tümü ve alt ölçeklerine ilişkin iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin tümü ele alındığında $\alpha = .88$ olarak bulunmuştur. Ayrıca bilgi desteği için $\alpha = .89$, aile beklentisi için $\alpha = .82$, parasal destek için $\alpha = .82$, değerler/inançlar için $\alpha = .88$ olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği ile ilgili bu bulgulara dayanarak araştırmacılar ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğunu belirtmektedirler.

Sosyal Beğenirlik Ölçeği (SBÖ)

Bu araştırmada Türkçe KSAEÖ'nün sosyal beğenirlik faktöründen etkilenip etkilenmediğini incelemek için araştırmaya katılan bir grup öğrencinin KSAEÖ'den ve Sosyal Beğenirlik Ölçeği'nden aldıkları puanlar arasındaki ilişki derecesi belirlenmiştir. Sosyal beğenirlik değişkeninin ölçümünde Kozan (1983) tarafından geliştirilen Sosyal Beğenirlik Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek “doğru-yanlış” biçiminde işaretlenen 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçeği puanlayan kişi sosyal beğenirlik yönünde verdiği her yanıt için bir puan almaktadır. Puanlar 0-20 arasında değişmekte olup, yüksek puan sosyal beğenirlik eğiliminin yüksekliğine işaret etmektedir.

Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ-R)

Araştırma grubundaki öğrencilerin sosyal destek düzeyleri Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ)'nin Yıldırım (2004) tarafından revize edilen Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ-R) kullanılmıştır. Algılanan sosyal destek ölçeğinin geliştirilmesinin amacı, bireyin sosyal destek sistemi ile işlevselliği arasındaki ilişkiye dikkat çekmek ve danışanın sosyal destek sistemi içindeki sorunlarıyla başa çıkmasına, varsa sosyal destek sistemi içindeki olumsuz öğeleri değiştirmesine ve sistemin gelişmesine yardım etmektir (Yıldırım, 1997). ASDÖ -R'nin Aile Desteği (AİD), Arkadaş Desteği (ARD) ve Öğretmen Desteği (ÖGD) olmak üzere üç alt ölçeği bulunmaktadır. ASDÖ-R'nin, aile desteği alt ölçeğinde 20, arkadaş desteği alt ölçeğinde 13 ve öğretmen desteği alt ölçeğinde 17 madde olmak üzere toplam 50 madde bulunmaktadır. Ölçek, üçlü derecelmeli (bana uygun =3, kısmen uygun = 2, bana uygun değil = 1) likert tipi bir ölçektir. Her alt ölçekte birer tane olmak üzere toplam üç tane tersine çevrilmiş (reverse) madde bulunmaktadır.

ASDÖ-R'nin ve alt ölçeklerin geçerliği faktör analizi ve benzer ölçekler geçerliği yolu ile incelenmiştir. Faktör analizi ile AİD, ARD ve ÖĞD alt ölçeklerinin yapı geçerliği incelenmiş, her alt ölçeğin faktör yapısı belirlenmiştir. ASDÖ-R ve alt ölçekleri ile Beck Depresyon Envanteri (BDI) ve Gündelik Sıkıntılar Ölçeği (GSÖ) alt ölçek puanları arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır. ASDÖ-R'nin ve alt ölçeklerin güvenilirliği için önce Alpha güvenilirlik katsayısı hesaplanmış, ayrıca test tekrar test güvenilirliği incelenmiştir. ASDÖ-R'nin güvenilirlik çalışmaları için saptanan Cronbach Alfa katsayıları .93 (tüm ölçek), .94 (AİD), .91 (ARD), .93 (ÖĞD); test-tekrar test güvenilirliğine ilişkin katsayılar ise sırasıyla .91, .89, .85, .86'dır (Yıldırım, 2004).

İşlem

KSAEÖ'nün Türkçeye çeviri ve Türkçe formunu oluşturma süreci için öncelikle KSAEÖ'nün İngilizce formu, ülkemizde kariyer danışmanlığı alanında çalışan, Türkçe ve İngilizceyi iyi bilen dört öğretim üyesi tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Ayrıca PDR alanında çalışan, Türkçe ve İngilizceye oldukça hakim iki öğretim elemanı tarafından da orijinal KSAEÖ'nün Türkçeye çevirisi yapıldı. Daha sonra bu çeviriler birbiriyle karşılaştırılarak ve uyum derecesi yüksek olan maddeler belirlenerek ölçeğin orijinalindeki gibi 22 maddelik Türkçe formu oluşturulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmada Türkçeye uyarlanacak KSAEÖ'nün yapı geçerliğini belirlemek için bu ölçek ile toplanan verilere açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri uygulanmıştır. KSAEÖ'nün güvenilirliğini belirlemek için ise Cronbach Alpha katsayısı ile iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. KSAEÖ'nün güvenilirliği için testin tekrarı ile belirlenen güvenilirlik katsayısı ise Pearson Moment Korelasyon tekniği ile hesaplanmıştır. Verilerin analizi SPSS 15.0 ve Lisrel 8.7 programları kullanılarak yapılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Türkçe KSAEÖ'nün Faktör Yapısının İncelenmesine İlişkin Bulgular

Fouad ve arkadaşları (2010) orijinal KSAEÖ'nün yapı geçerliği için ölçeğin faktör yapısını incelemişlerdir. Bu amaçla farklı örneklerde ölçeğin faktör yapısını belirlemek için verilere önce açıklayıcı faktör analizi (AFA) sonra doğrulayıcı faktör analizleri (DFA) uygulamışlardır. Fouad ve arkadaşları (2010)'nın son yaptıkları açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, orijinal KSAEÖ'nün *bilgi desteği, finansal destek, aile desteği ve değerler/inançlar* olmak üzere dört boyuttan oluştuğunu göstermiştir. Fouad ve diğerlerinin (2010) de çalıştıkları gibi bu araştırmada da Türkçe KSAEÖ'nün yapı geçerliği için öncelikle ölçeğin faktör yapısı incelenmiştir. Bu araştırmada da Türkçe KSAEÖ'nün faktör yapısını belirlemek için n=506 lise öğrencisinden toplanan verilere önce açıklayıcı sonra doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Analize başlamadan önce verilerin faktör analizi için uygunluğu incelenmiştir. Tabachnik & Fidell (2001)'e göre Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) .60'dan yüksek olması ve

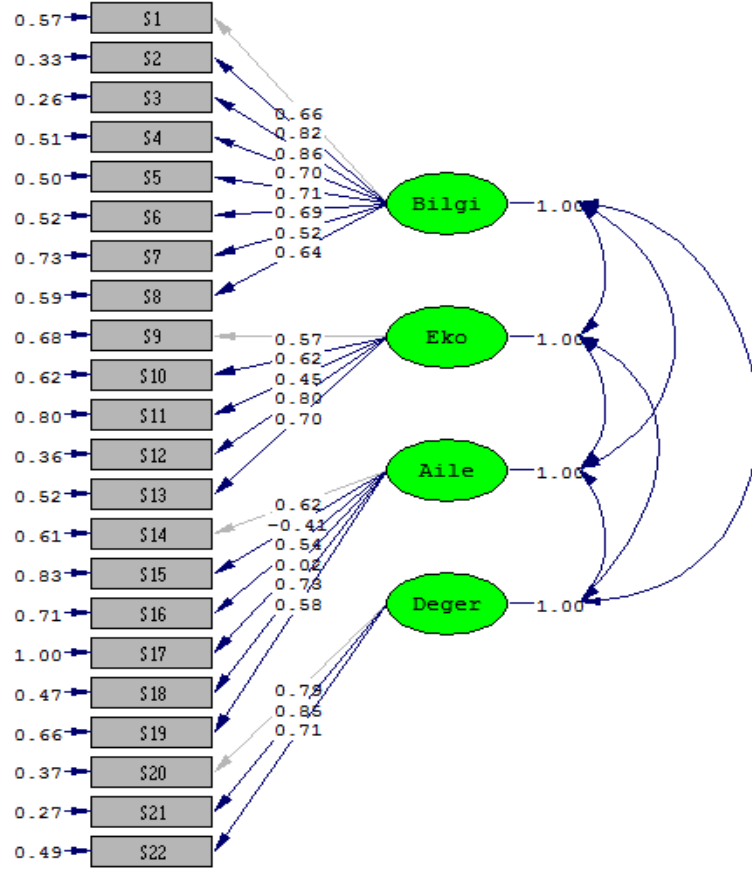
Bartlett testinin anlamlı çıkması verilerin faktör analizini uygulama sürecine uygun olduğunu göstermektedir. Bu araştırmada KMO katsayısı ve Bartlett Sphericity Testi hesaplanmıştır. 22 maddelik KSAEÖ için hesaplanan KMO değeri .882 ve Bartlett Testi sonucu da .001 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Tavşancıl (2005), Kaiser KMO değerinin >.90 mükemmel, >.80 çok iyi, .70'lerde ve .60'larda vasat, .50'lerde kötü olduğunu belirtmiştir. Bu açıklama doğrultusunda KSAEÖ verileri için KMO değerinin çok iyi olduğu ileri sürülebilir. Yukarıda adı geçen analizler bu araştırmada toplanan verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermiştir. KSAEÖ ile toplanan verilere varimax rotasyonu ve temel bileşenler analizi kullanılarak AFA yapılmıştır. Türkçe KSAEÖ'ye ilişkin AFA sonuçları Tablo-2'te sunulmuştur. AFA sonuçları KSAEÖ'nün 22 maddesinin özdeğeri 1'den büyük 4 faktörde toplandığını göstermiştir.

Tablo 2: 22 Maddeli KSAEÖ'nün Türkçe Uyarlamasının Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Madde	Bilgi Desteği	Finansal Destek	Ailenin Beklentileri	Değer ve İnançlar
S1	.665			
S2	.780			
S3	.822			
S4	.761			
S5	.801			
S6	.715			
S7	.576			
S8	.675			
S9	.424			
S10		.622		
S11		.597		
S12		.699		
S13		.597		
S14			.736	
S15		.747		
S16			.779	
S17			.587	
S18		-.614		
S19		-.445		
S20				.839
S21				.876
S22				.815

Tablo-2’te görüldüğü gibi KSAEÖ’nün maddeleri üzerinde yapılan AFA sonucunda; 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. maddeler orijinalindeki gibi birinci faktörde (*bilgi desteği*) yer alırken, ikinci faktörde (finansal destek) yer alması gereken 9. maddenin birinci faktörde yer aldığı bulunmuştur. 10, 11, 12, 13. maddeler orijinalindeki gibi ikinci faktörde yer almışlardır. Ancak üçüncü faktörde (aile beklentileri) yer alması gereken 15, 18 ve 19. maddelerin ikinci faktörde yer aldığı bulunmuştur. 14, 16 ve 17. maddelerin ise orijinalindeki gibi üçüncü faktörde yer aldığı bulunmuştur. 20, 21 ve 22. maddeler ise orijinalindeki gibi dördüncü faktörde (*değer ve inançlar*) yer almıştır. Bu bulgular genel olarak değerlendirildiğinde Türkçe KSAEÖ’nün orijinalindeki gibi 4 faktörlü olduğu bulunmakla beraber 9, 15, 18 ve 19. maddelerin beklenen faktörlerde yer almadıkları görülmektedir.

Türkçe 22 maddeli KSAEÖ’nün faktör yapısını belirlemek için ayrıca verilere Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. Türkçe 22 maddeli KSAEÖ ile toplanan verilere uygulanan DFA sonucunda uyum indekslerinin (CFI= .94, GFI= .87, RMSEA= .07) literatürde önerilen (Hu ve Bentler, 1999) uyum indeksleriyle karşılaştırıldığında bunların iyi düzeyde olduğu görülmektedir. Ancak şekil 1’de görüldüğü gibi 15. maddenin regresyon katsayısı -0.42 bulunmuştur. Bu bulguya dayanarak uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlar regresyon katsayısı -0.42 çıkan 15. maddenin (“Ailem benden bir meslek sahibi olmamı bekler.”) içeriğine dayanarak bu maddenin ölçekte kalmasına karar vermişlerdir. Çünkü uzmanlar yapılan araştırmaların sonuçlarına dayanarak 15. maddede yer alan “Ailem benden bir meslek sahibi olmamı bekler.” ifadesinin Türk kültüründe, Amerikan kültüründen farklı olarak maddi kazançtan bağımsız değerlendirilmediği şeklinde düşünmüşlerdir. Dolayısıyla cevaplayıcıların bu maddenin içeriğini, içinde bulunduğu faktördeki diğer maddelerin içeriğinden farklı algılamışlardır. Bu da bu maddenin puanlanmasına yansımıştır. Ayrıca yine şekil-1’de görüldüğü üzere 17. maddenin (“Ailem yüksek statüye sahip bir meslek seçmemi bekler.”) regresyon katsayısının (0.02) beklenen düzeyden (>.30, Brown, 2006) düşük olması nedeniyle ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir.

Chi-Square=737.43, df=203, P-value=0.00000, RMSEA=0.072

Şekil 1: 22 maddeli KSAEÖ üzerinde yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

21 maddeli KSAEÖ verilerine ilişkin AFA yapılmasına karar verilmiştir. 21 maddeli KSAEÖ verilerine ilişkin AFA sonuçları tablo-3'te verilmiştir.

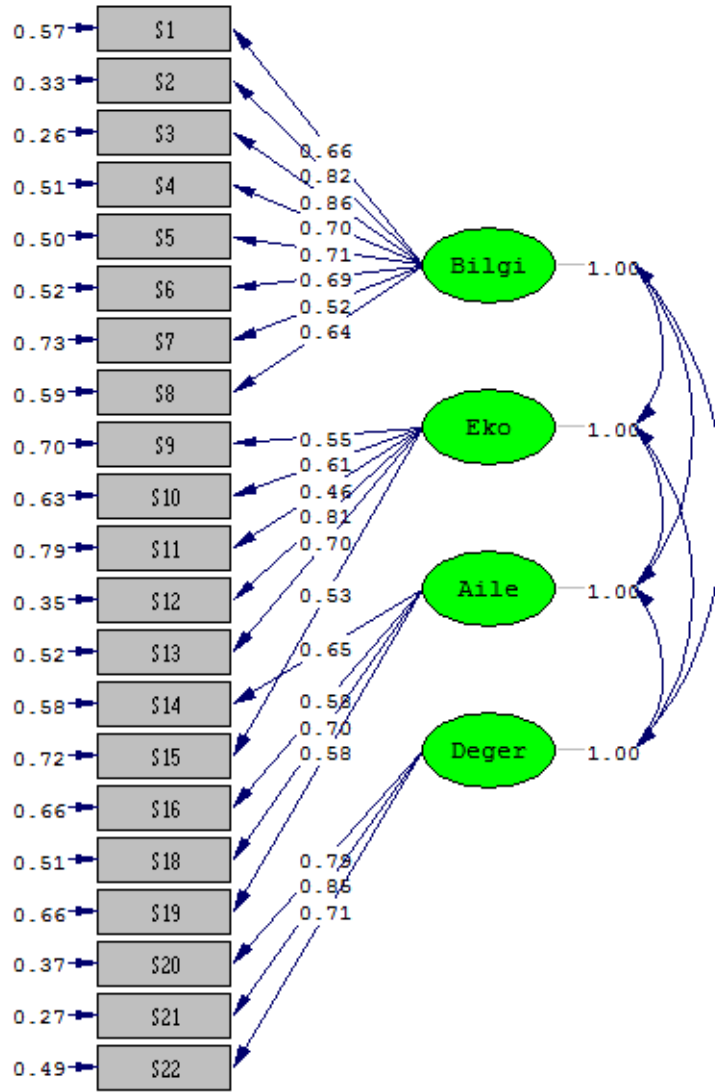
Tablo 3: 21 Maddeli KSAEÖ'nün Türkçe Uyarlamasının Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Madde	Bilgi Desteği	Finansal Destek	Ailenin Beklentileri	Değer ve İnançlar	Açıklanan Varyans (%)
S1	.660				
S2	.774				
S3	.816				
S4	.761				22.38
S5	.796				
S6	.706				
S7	.580				
S8	.665				
S9		.457			
S10		.671			
S11		.579			15.35
S12		.716			
S13		.660			
S15		.707			
S14			.788		
S16			.811		9.32
S18			.565		
S19			.395		
S20				.841	
S21				.877	11.33
S22				.813	
Toplam					58.38

Tablo-3'te görüldüğü gibi 21 maddeli KSAEÖ üzerinde yapılan AFA sonuçları ölçeğin orijinali gibi 4 faktörlü olduğunu göstermiştir. Bu faktörlerdeki maddelerin tümünün faktör yüklerinin iyi düzeyde (> 0.30 , Brown, 2006) olduğu gözlenmiştir. 15. madde (.707) orijinalinden farklı olarak "aile beklentileri" faktöründe değil "finansal destek" faktörüne yüklenmiştir. Bu bulgu, bu maddenin ölçekte yer almasının önerildiğine ilişkin uzman görüşleriyle de paralellik göstermektedir. Diğer bütün maddelerin ölçeğin orijinalindeki faktörlerine yüklendiği görülmüştür. 21 maddeli KSAEÖ üzerinde yapılan AFA sonuçlarına göre "Bilgi Desteği" alt boyutu toplam varyansın %22,38'ini, "Finansal Destek" alt boyutu toplam varyansın %15,35'ini, "Aile Beklentileri" alt boyutu toplam varyansın %9,32'sini ve "Değerler/İnançlar" alt boyutu toplam varyansın % 11,33'ünü açıklamıştır. Ölçeğin tamamı ise toplam varyansın %58,38'ini açıklamıştır.

21 maddeli KSAEÖ verileri üzerinde yapılan DFA sonuçlarına ilişkin uyum indekslerinin (CFI= .96, GFI= 0.90, RMSEA= .06) literatürde önerilen uyum indeksleriyle karşılaştırıldığında bunların iyi düzeyde olduğu

görülmüştür (Hu ve Bentler, 1999). 21 Maddenin regresyon katsayılarının 0.46-0.86 arasında değiştiği görülmektedir (bkz. Şekil-2). Bu DFA sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde Türkçe KSAEÖ'nün orijinali gibi 4 faktörlü (bilgi desteği, finansal destek, aile beklentileri ve değer ve inançlar) ve 21 maddeli (orijinali 22 maddeli) ve 5'li derecelimli likert tipi bir ölçek olduğu görülmektedir.

Şekil-2: 21 Maddeli KSAEÖ Üzerinde Yapılan DFA Sonuçları

Bu ölçekteki bazı maddeler incelendiğinde öğrencilerin ölçek maddelerini cevaplarırken anne babalarına ve diğer yakınlarına hoş görünme algısını geliştirici nitelikte olduğu dikkati çekmektedir. Bu nedenle ölçme aracındaki maddelerin sosyal beğenirlikten etkilenip etkilenmediğini belirlenmesinin aracın geçerliği için önemli olduğu görülmüştür. Bu araştırmada da n = 133 üniversite öğrencisine KSAEÖ ve Sosyal Beğenirlik Ölçeği (Kozan, 1983)

birer gün aralıkla uygulanmıştır. Bu iki ölçekten alınan puanlar arasındaki Pearson korelasyon katsayısı ($r = .53$, $p = .05$) bulunmuştur. Bu bulgu, iki ölçekten elde edilen puanlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığını, dolayısıyla KSAEÖ'den alınan puanların sosyal beğenirlikten etkilenmediğini göstermektedir.

Türkçe KSAEÖ'nün Uyum Geçerliliğine İlişkin Bulgular

Meslek rehberliği ve danışmanlığı literatüründe ergenlerin kariyer karar verme yetkinlik inançlarının kariyer ilgileriyle (Lapan, Adams, Turner ve Hinkelman, 2000; O'Brien, Martinez-Pons ve Kopala, 1999), kariyer umularıyla (Bandura, Barbanelli, Vittorio-Caprara ve Pastorelli, 2001; Lapan ve Jingeleski, 1992) ve kariyer sonuç beklentileriyle (McWhirter, Crothers ve Rasheed, 2000) ilişkili olduğunu ortaya koyan çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Benzer şekilde ergenlerin eğitsel ve mesleki öz-yetkinlik inançlarıyla çevresel desteklerin (örneğin, ebeveyn desteğinin) açıkça ilişkili olduğu bulunmuştur (Kush ve Cochran, 1993; O'brien, Friedman, Tipton ve Linn, 2000). Ebeveyn desteği özellikle ergenlerin kariyer kararına bağlanma öz yetkinlikleriyle oldukça güçlü ilişki göstermiştir (Kush ve Cochran, 1993). Bu bulgulara dayanarak bu araştırmada lise öğrencilerinin ASDÖ-R (Yıldırım, 2004)'nin Aileden Algılanan Sosyal Destek (AİD) puanları KSAEÖ puanları arasında pozitif anlamlı bir ilişki olabileceği görüşü ileri sürülmüştür. Bu görüşü test etmek için $n=182$ öğrenciye bu iki ölçek birlikte uygulanmıştır. Bu iki ölçekten elde edilen puanlar arasındaki korelasyon katsayısı Pearson Moment Korelasyon tekniği ile hesaplanmıştır. $r = .28$ bulunmuş ve bu değer $.01$ düzeyinde anlamlıdır. Bu bulgu KSAEÖ ile ASDÖ-R'nin AİD alt ölçeği puanlarının birlikte arttığı ya da birlikte azaldığını göstermektedir. Daha açık bir anlatımla bu bulgu yukarıda ileri sürülen teorik görüşleri yani bu iki ölçeğin benzer temel kriter değişkenini (aile etkisi) ölçmeyi amaçladıklarına işaret etmektedir.

Türkçe KSAEÖ'nün Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Türkçe KSAEÖ'nün güvenirliliğini belirlemek için Cronbach'ın Alpha katsayısı ile iç tutarlık katsayısı ve testin tekrarı tekniği ile kararlılık katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin tümü için iç tutarlık katsayısı $.77$, Bilgi Desteği Faktörü için $.89$, Finansal Destek Faktörü için $.78$, Aile Beklentileri Faktörü için $.72$, Değer ve İnançlar Faktörü için $.83$ olarak bulunmuştur. Ayrıca 20 gün arayla ölçek ($n= 84$) lise öğrencilerine iki kez uygulanmıştır. Türkçe KSAEÖ'nün test-tekrar test yöntemiyle hesaplanan kararlılık katsayısı ölçeğin tümü için $.83$, "Bilgi desteği" faktörü için $.75$, Finansal Destek Faktörü için $.76$, Aile Beklentileri Faktörü için $.73$, Değer ve İnançlar Faktörü için ise $.75$ olarak bulunmuştur. Gerek iç tutarlık katsayıları gerekse kararlılık katsayılarının istenilen ($.70$) değere ulaştığı söylenebilir (Nunnally ve Berstein, 1994). Dolayısıyla bu bulgulara dayanarak Türkçe KSAEÖ'nün güvenirlik düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada Fouad ve arkadaşları (2010) tarafından geliştirilen Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği lise öğrencileri için Türkçeye uyarlanmıştır. Uyarılama sürecinde bu ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Türkçe KSAEÖ'nün önce yapı geçerliği incelenmiştir. Bu çalışma kapsamında KSAEÖ'den elde edilen

veriler üzerinde açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Faktör analizleri sonucunda ölçeğin uyum indekslerinin iyi düzeyde olduğu başka bir deyişle ölçeğin faktör yapısına ilişkin geçerliğinin iyi olduğu söylenebilir.

Geçerlik çalışmaları kapsamında KSAEÖ'nün sosyal beğenirlikten etkilenip etkilenmediği test edilmiştir. Analiz sonucunda KSAEÖ'den elde edilen puanlarla SBÖ'den elde edilen puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu da KSAEÖ'nün sosyal beğenirlikten etkilenmediğini ortaya koymuştur. Türkçe KSAEÖ'nün güvenilirliği için Cronbach'ın Alpha katsayısı ile iç tutarlılığı, test tekrar test yöntemi ile de kararlılığı incelenmiştir. KSAEÖ'nün güvenilirliği için yapılan her iki analizde de ölçeğin tümü ve 4 faktörü için belirlenen katsayılar .70 (Nunnally ve Berstein, 1994) değerinin üzerinde bulunmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayanarak KSAEÖ'nün Psikolojik Danışma ve Rehberlik ve Mesleki Rehberlik ve Danışmanlık alanlarında kullanılabilir yeterlikte psikometrik özelliklere sahip bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Bu bulgulara dayanarak gelecek araştırmalara yol göstereceği düşünülen öneriler sunulmuştur. Türkçe KSAEÖ, 14-20 yaşları arasındaki lise öğrencileri için geliştirilmiştir. Orijinal ölçek ise 12-63 yaşlar arasındaki bireyler için geliştirilmiştir. Dolayısıyla Türkçe KSAEÖ'nün ortaokul öğrencileri başta olmak üzere üniversite öğrencileri ve yetişkinler için uyarlama çalışmalarının yapılması önerilebilir. KSAEÖ'nün yapı geçerliğini güçlendirme veya KSAEÖ'yü farklı yaş gruplarına uyarlama araştırmalarında ölçekteki "Ailem benden yüksek statüye sahip bir meslek seçmemi bekler." (17. madde) ifadesinin uzmanların da önerdiği gibi tekrar uzman görüşüne başvurarak ve bir pilot çalışma yaparak değiştirilmesi önerilmektedir. Bu araştırmanın önemli bir sınırlılığı, araştırmaya katılan öğrencilerin sosyoekonomik düzeylerinin belirlenmesinde öğrencilerin algılarına başvurulmasıdır (sosyoekonomik düzey; orta, düşük, yüksek algısı şeklinde sorulmuştur.). Gelecekte yapılacak çalışmalarda araştırmaya katılacak bireylerin sosyoekonomik düzeylerinin, sosyoekonomik düzeyi ölçen çok sorulu bir ölçme aracı ile belirlenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Çünkü kariyer gelişiminde aile etkisinde sosyoekonomik düzey önemli rol oynayan bir değişkendir (Fouad ve arkadaşları, 2010). Türkçe KSAEÖ'nün özellikle uyum geçerliliğini güçlendirmek için ebeveyne bağlanma ile ilişkisinin inceleneyeceği bir araştırmanın literatürdeki boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Ayrıca, Türkçe KSAEÖ'den alınan puanlarla ana baba tutumları vb. değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi önerilebilir. Orijinali gibi Türkçe KSAEÖ de ülkemizde, meslek rehberliği ve danışmanlığı literatüründe kariyer gelişimi ve seçiminde aile etkisini ölçen ilk ölçme aracıdır. Ölçeğin bu araştırmada belirlenen geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları bu ölçeğin lise öğrencilerinin kariyer gelişim ve seçiminde ailelerinin etkisinin belirlenmesinde kullanılabilecek özelliklere sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bu aracın liselerde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri bünyesinde sunulan meslek rehberliği ve danışmanlığı uygulamalarında kullanılması beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- Akbalık, G. (1991). *Ortaokul III. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akbıyık, Y. (1996). *Meslek lisesine devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ali, S. R., McWhirter, E. H., & Chronister, K. M. (2005). Self-efficacy and vocational outcome expectations for adolescents of lower socioeconomic status: A pilot study. *Journal of Career Assessment*, 13, 40-58.
- Bacanlı, F. (1995). *Mesleki grup rehberliğinin lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bacanlı, F., Özer, A. ve Sürücü, M. (2007, Ekim). *Çocuklar için kariyer gelişim ölçeği'nin faktör yapısı ve güvenilirliği*. IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Çeşme, İzmir.
- Bacanlı, F. (2008). Career decision-making difficulties of Turkish adolescents. Paper presented at Counseling International Perspective: Global Demands and Local Needs, Bahçeşehir University, İstanbul, Turkey, April 25-27.
- Bandura, A., Barbanelli, C., Vittorio-Caprara, G. V., & Pastorelli, C. (2001). Self- efficacy beliefs as shapers of children's aspirations and career trajectories. *Child Development*, 72, 187-206.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall, Inc.
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory Factor Analysis for Applied Research*. New York: The Guilford Press.
- Crites, J.O. (1969). *Vocational psychology: The study of vocational behavior and development*. New York: McGraw-Hill.
- Çakar, M. (1997). *Lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile denetim odağı düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çakır, M. A. (2003). *Bir mesleki grup rehberliği programının lise öğrencilerinin mesleki kararsızlık düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Doğan, H., & Bacanlı, F. (2012). The effect of a career decision-making group guidance program on career decision-making difficulties [Special Issue]. *Energy Education Science and Technology Part B: Social and Educational Studies*, 1, 912-916.

- Evren, M. (1999). *Mesleki grup rehberliğinin cinsiyetleri farklı ilköğretim okulu sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluklarına, mesleki benlik algılarına ve mesleki tercihlerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Farmer, H. S., Keane, J., Rooney, G., Vispoel, W., Harmon, L., Lerner, B., Linn, R., & Maehr, M. (1981). *Career Motivation and Achievement Planning (C-MAP)*. Measure available with scoring manual and interpretive materials from Helen S. Farmer, Department of Educational Psychology, University of Illinois, 1310 South Sixth Street, Champaign, IL 61820.
- Fouad, N., Cotter W., Fitzpatrick M., Kantamneni M., Carter L., Bernfeld, S. (2010). Development and validation of the family influence scale. *Journal of Career Assessment*, 18(3), 276-291
- Gökçe, B. (1991). "Aile ve aile tipleri üzerine bir inceleme". Aile Yazıları 1, Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu yayınları. ss: 205-223.
- Hamamcı, Z. (1996). *Aile rehberliğinin anne babaların meslek gelişimi konusunda bilgi düzeylerine ve çocuklarına yardımcı olmaya yönelik tutumlarına etkisi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü., (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Hu, L.-T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indices in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
- Kağnıcı, D. Y. (1999). *Vocational maturity of METU preparatory school students*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Keller, B. K., Whiston, S. C. (2008). The role of parental influences on young adolescents career development. *Journal of Career Assessment*, 16 (2), 198-217.
- Kepçeoğlu, M. (1990). *Mesleğe yönelme ve mesleki yönelim envanteri*. Samsun: Sönmez Matbaası.
- Kozan, K. (1983). Davranış bilimleri araştırmalarında sosyal beğenirlik boyutu ve Türkiye için bir Sosyal Beğenirlik Ölçeği. *ODTÜ Geliştirme Dergisi*. 10 (3), 447-478.
- Kush, K. & Cochran, L. (1993). Enhancing a sense of agency through career. Planning, *Journal of Counseling Psychology*, 40, 434-439.
- Kuzgun, Y. (1988). *Kendini değerlendirme envanteri*, Ösym Yayınları. Ankara.
- Kuzgun, Y., Bacanlı, F. (1996). *Mesleki olgunluk ölçeği el kitabı*. Ankara: MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Kuzgun, Y. (1996). *Akademik benlik kavramı ölçeği*. TC Milli Eğitim Bakanlığı.
- Lapan, R. T., & Jingeleski, J. (1992). Circumscribing vocational aspirations in junior high school. *Journal of Counseling Psychology*, 39(1), 81-90.

- Lapan, R.T., Adams, A., Turner, S., And Hinkelman, J.M. (2000). Seventh graders' vocational interest and efficacy expectation patterns. *Journal Of Career Development*, 26, 215-229.
- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45, 79-122.
- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (2000). Contextual supports and barriers to career choice: A social cognitive analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 47, 36-49.
- McMahon, M. L., & Watson, M. B. (2008). Systemic influences on career development: Assisting clients to tell their career stories. *The Career Development Quarterly*, 56(3), 280-288.
- McWhirter, E. H., Crothers, M., & Rasheed, S. (2000). The effects of high school career education on social-cognitive variables. *Journal of Counseling Psychology*, 47(3), 330.
- Nunnally, J. C. ve Berstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). New York: McGraw Hill.
- O' Brien, V., Martinez-Pons, M., & Kopala, M. (1999). Mathematics self-efficacy, ethnic identity, gender, and career interests related to mathematics and science. *The Journal of Educational Research*, 92(4), 231-235.
- O'Brien, K. M., Friedman, S. C., Tipton, L. C., & Linn, S. G. (2000). Attachment, separation, and women's vocational development: A longitudinal analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 47, 301-315.
- Otrar, M. (1997). *Endüstri meslek liseleri ve çıraklık eğitim merkezlerinde öğrenim görmekte olan 16-18 yaş grubundaki öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile bazı kişilik özelliklerinin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özyürek, R. (1995). *Fen bilimleri alanını seçen öğrencilerin kariyer yetkinlik beklentisi ile kariyer seçenekleri zenginliği ve üniversiteye giriş sınavlarındaki performansları arasındaki ilişkiler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Roe, A. (1956). Early determinants of vocational choice. *Journal of Counseling Psychology*, 4, 212-217.
- Sayın, Ö. (1990). *Aile sosyolojisi. Ailenin Toplumdaki Yeri*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Super, D. E. (1953). A theory of vocational development. *American Psychologist*, 8, 185-190.
- Sürücü, M. (2005). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların ölçülmesi SPSS veri analizi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Trice, A. D., Hughes, M. A., Odom, C., Woods, K., & McClellan, N. C. (1995). The origins of children's career aspirations: IV. Testing hypotheses from four theories. *The Career Development Quarterly* 43, 307-322.

- Turner, S. L., Brissett, A. A., Lapan, R. T., Udipi, S., & Ergun, D. (2003). The career-related parent support scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 36, 83-94.
- Yazar, A. R. (1997). *Genel lise ve meslek lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, İ. (1997), “Algılanan sosyal destek ölçeğinin geliştirilmesi güvenilirliği ve geçerliği”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 13, s. 81-87.
- Yıldırım, İ. (2004). Algılanan sosyal destek ölçeğinin revizyonu. *Eğitim Araştırmaları–Eurasian Journal of Educational Research*, 17, 221-236.
- Zeren, G. (1999). *Yabancı dil ağırlıklı lise, özel lise ve Anadolu lisesi son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

EXTENDED SUMMARY

THE ADAPTATION OF THE FAMILY INFLUENCE SCALE FOR HIGH SCHOOL STUDENTS: VALIDITY AND RELIABILITY STUDIES

It is known that, parents affect their children's mental, physical and emotional development. More clearly, parents affect school performance, need of love of their children from an early age.

Career development theorists and researchers indicate that, family and family relationships play an important role of their children's career development and career choices (Crites; 1969, Roe; 1956, Super; 1953, Trice, Hughes, Odom, Woods ve McClellan; 1995). Bandura (1986) and Lent, Brown and Hackett (1994) suggest that children learn behavior about their self concepts and career development by observing their parents and other important people in their life (McMahon and Watson; 2008).

In our country, some scales were developed in order to measure adolescents' and adults' interests, abilities and values was developed. Kuzgun developed the Self Evaluation Inventory (1988) and Academic Self Concept Scale (1996). Kuzgun and Bacanlı (1996) also developed Vocational Maturity Scale. Kepeçoğlu (1990) developed Vocational Orientation Scale measure in order to measure students' vocational orientation.

Both in our country and abroad various studies have been done in order to examine parents' impact on their children's and adolescents' career development and career choices. On the other hand various scales were developed in order to measure the impact of parents on their children's career development and career choices. For example, Farmer et. al (1981) developed Parental Support Scale and Keller and Whiston (2008) developed the Parent Career Behavior Checklist. In our country there is only one scale in order to measure parents' attitudes towards their children's career development. Hamamcı (2006) developed the Career Development Helping Scale to measure parents' attitudes towards their children's career development. But in our country there is no scale for measuring the parents' impact on their children's career development or career choices. Therefore, the adaptation of the Family Influence Scale (Fouad, Cotter, Fitzpatrick, Kantamneni, Carter ve Bernfeld, 2010) to Turkish was considered important and necessary.

This research is a descriptive research. In the research group, there were 506 (292 girls and 214 boys) high school students in Ankara in 2011-2012 spring term. In this research, Personal Information Form, the Family Influence Scale, Perceived Social Support Scale, and Social Admiration Scale were used to collect data. First, the Family Influence Scale translated into Turkish by four career counselors who know both English and Turkish. Then, 22 items were determined and the 22 item Turkish form of Family Influence Scale was formed To determine the structure validity of Turkish Family Influence Scale, exploratory and confirmatory factor analysis was used on the data. To determine reliability of Turkish Family Influence Scale, interior consistency and stability coefficients were calculated for the whole scale and subscales.

Results indicated that Turkish Family Influence Scale has 4 factors, like the Family Influence Scale and explores 58.38 percent of total variance. To determine the validity of Turkish Family Influence Scale, the relationship between Turkish Family Influence Scale scores and Social Admiration Scale scores was examined. Results indicated that, there was not a significant relationship. Cronbach Alpha coefficient for whole scale was found .77, for Information Support .89, for Financial Support .78, for Family Expectations .72, for values and beliefs .83. The stability coefficient for whole scale which was calculated with test re-test was significant ($r = .83$). These results indicated that the Turkish Family Influence Scale was valid and reliable.